

Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid

ADVIES INZAKE

HET CONVENANT "VLAAMSE TEXTIELMACHINE- EN SYSTEEMBOUW"

ADVIES VAN DE VRWB INZAKE

HET CONVENANT "VLAAMSE TEXTIELMACHINE- EN SYSTEEMBOUW"

INLEIDING

1. De Vlaamse regering hechtte op 31 maart 1993 haar goedkeuring aan een convenant met de VZW "Vereniging van Vlaamse Textielmachine- en Systeembouwers". Dit convenant wordt door de Vlaamse regering als een pilootproject beschouwd in het kader van de clusterbenadering, zoals die werd opgenomen in het protocol dd. 17 maart 1993 met betrekking tot de werkgelegenheidsconferentie.
2. Het convenant dient gekaderd in het economisch beleid, waarbij het vormen van clusters (of trossen) van activiteiten zal worden gestimuleerd. Met cluster bedoelt men een verzameling van subsectoren en/of -activiteiten die gezamenlijk bijdragen tot een waaier van verwante eindprodukten. Deze verschillende subsectoren zijn economisch duidelijk van elkaar te onderscheiden, maar kunnen door hun gemeenschappelijk doel elkaar toch beïnvloeden. Centraal in een cluster staat het ontwikkelen van een globale strategie waardoor de concurrentiepositie van alle geledingen van de cluster wordt verstevigd.
3. Naast andere specifieke acties voor O&O-steun (o.a. technologieontwikkeling op lange en middellange termijn, collectief onderzoek, IWT-steun), zal men binnen het concept clusterbeleid instrumenten van het wetenschapsbeleid inpassen in die mate dat zij een bijdrage en ondersteuning leveren voor het realiseren van de globale doelstelling van een bepaalde economische cluster. Het door de Vlaamse regering goedgekeurde convenant wordt als pilootproject hiervan voorgesteld, waarbij een bijzonder O&O-programma gedefinieerd wordt voor een welbepaalde cluster.
4. Het initiatief voor dit convenant is genomen door vier bedrijven actief in de textielmachine- en -systeembouw, die hiertoe een VZW hebben opgericht, die openstaat voor andere bedrijven uit deze activiteitengroep.
5. De VRWB wordt door de Minister-president L. Van den Brande om advies gevraagd inzake efficiëntie en effectiviteit van dit reeds goedgekeurde pilootproject als instrument van het wetenschapsbeleid. Het advies van de VRWB kan nog impact hebben op de uitvoering van het pilootproject zelf en kan nuttig zijn voor eventueel gelijkaardige latere initiatieven in andere clusters.

VASTSTELLINGEN

6. De Vlaamse regering heeft als belangrijke pijler van economisch beleid het aanmoedigen en ondersteunen van clusters vooropgezet. De contouren van het clusterbeleid zijn evenwel nog onduidelijk.

7. In het clustervoorbeeld "Textiel en Mode" zijn de eindprodukten: kleding, artikelen voor bekleding (tapijten, meubels),... Bij het eindprodukt speelt essentieel de creativiteit van de ontwerpers, alsook o.m. de bescherming van hun tekeningen en modellen en het tegengaan van piraterij. In de cluster kan men volgende stappen onderscheiden: spinnen, weven, veredelen en confectie. De cluster zelf wordt ondersteund door de machinebouwers. Elk der elementen van de cluster heeft een eigen exportcapaciteit. Hun onderlinge nabijheid laat toe zowel stroomopwaarts als stroomafwaarts marktgerichte informatie te verwerven.

8. Binnen de cluster "Textiel en Mode" is wetenschappelijke en technologische innovatie inderdaad belangrijk voor de machinebouwers, maar niet enkel voor hen. Hetzelfde kan gelden o.a. ook voor het veredelen (verven, bedrukken, het kreukvrij, waterdicht en branddovend maken), het computerondersteund ontwerpen, het automatiseren van de confectie, ... O&O-steun aan deze diverse aspecten in de cluster wordt geacht de sterkte van de hele cluster gunstig te beïnvloeden.

9. In Vlaanderen zijn machinebouwers op het vlak van weefgetouwen (Picanol, Van de Wiele) en spinmachines (Gilbos) actief. Hun bedrijvigheid wordt wat betreft elektronische sturing ondersteund door Barco. De VRWB merkt op dat naast de Vlaamse machinebouwers o.a. ook de Vlaamse veredelaars tot de top behoren.

10. Vanuit deze vier machinebouwers is het voorstel ontstaan tot vorming van een VZW, waartoe alle bedrijven met een belangrijke activiteit (minstens 35 miljoen jaaromzet) in de subsector textielmachinebouw kunnen toetreden.

11. De doelstellingen van de VZW zijn geargumenteed vanuit het behoud van de marktpositie van de betrokken bedrijven. Deze doelstellingen zijn niet door een bredere maatschappelijke discussie gevalideerd.

12. De Vlaamse regering heeft besloten met deze VZW een convenant af te sluiten in verband met het ter beschikking stellen aan individuele ondernemingen van overheidsmiddelen voor onderzoek en ontwikkeling. Om als onderneming op deze middelen een beroep te kunnen doen moet men o.m. lid zijn van de VZW of samenwerken met een lid van de VZW. Artikel 8 van het convenant geeft onvoldoende waarborgen dat bedrijven voorgesteld door de Vlaamse regering als lid van de VZW aanvaard worden.

13. De Statuten van de VZW stellen uitdrukkelijk dat enkel leden of leden-leveranciers met maatschappelijke zetel op het grondgebied van het Vlaamse Gewest kunnen opgenomen worden. Daarmee worden universitaire en andere onderzoeksinstituten behorende tot de Vlaamse Gemeenschap, maar niet gevestigd in het Vlaams Gewest, uitgesloten van samenwerking in het kader van het voorgesteld pilootproject.

14. In tegenstelling met impulsprogramma's, waarvoor het initiatief uitgaat van de Vlaamse regering, die ook de krachtlijnen definieert, ligt het initiatief voor het "convenant" hoofdzakelijk bij de bedrijven. Zij bepalen het invullen en de prioriteiten van het O&O-clusterprogramma. Zowel impulsprogramma's als O&O-clusterprogramma's zouden als doelstelling moeten hebben een technologische, economische en maatschappelijke meerwaarde te realiseren. In het voorliggende pilootproject wordt de technologische, economische en maatschappelijke meerwaarde van het convenant als instrument van het wetenschapsbeleid niet geëxpliciteerd.

15. Er zijn twee toelageniveaus voorzien, respectievelijk 40 % en 60 %. Het tweede toelageniveau is voorbehouden voor voorstellen waarin minstens twee ondernemingen nieuwe samenwerkingsvormen opzetten.

16. De interventiemiddelen van de Vlaamse regering, op beoordeling (die niet dwingend is) door het IWT na, zijn onvoldoende omschreven. Evenmin is duidelijk wat de bijzondere meerwaarde van de VZW is als tussenschakel bij de selectie van de projecten. Er is geen verplichting de bekomen resultaten met de leden te delen. De statuten van de VZW geven daarenboven geen garantie dat de selectie van de projecten zal gebeuren op basis van kwaliteitscriteria. Wel wordt gesteld dat, indien de door alle leden tezamen aangevraagde subsidie het subsidiebedrag door de Overheid beschikbaar gesteld overschrijdt, de budgetten van alle projecten pro rata gereduceerd worden, zonder rekening te houden met de kwalitatieve aspecten van deze projecten.

17. Er zijn geen gegevens beschikbaar m.b.t. een sterkten-zwakten-analyse van de potentiële leden van de VZW. Is het basiskennis die ontbreekt? Zijn het de fabrikatietechnologieën die zwak zijn? Is er onvoldoende studie van de markt? Zijn de voorgestelde machines rijp voor de markt? Beschikken de bouwers over voldoende kapitaal in vergelijking met hun concurrenten?

AANBEVELINGEN

18. De VRWB stelt vast dat de Vlaamse regering hier een nieuw concept inzake O&O-steun invoert. De VRWB betreurt dat de Raad niet vooraf werd geraadpleegd, voordat de Vlaamse regering besliste over te gaan tot de concrete uitvoering van dit concept. De VRWB dringt er op aan om zeker tijdig en op gepaste wijze betrokken te worden bij het evaluatieproces, voorzien na twee jaar.

19. Alhoewel de VRWB voor bijzondere ondersteuning van elementen uit een cluster waardering kan opbrengen, doet het afsluiten door de Vlaamse regering van een convenant met een VZW voor het toekennen van O&O-steun bij de VRWB-leden vele

vragen oprijzen, daar het kader waarbinnen deze cluster en convenant zijn tot stand gekomen en de uitvoeringsmodaliteiten werden bepaald, onduidelijk zijn. De ervaring met dit eerste convenant zou moeten aantonen wat de meerwaarde van het instrument convenant is t.o.v. het afsluiten van gewone onderzoekscontracten tussen het IWT en de bedrijven. Inzonderheid kan hier gedacht worden aan een actief diffusiebeleid van de nieuw verworven kennis, in het bijzonder naar de Vlaamse KMO's toe. De toegankelijkheid tot de VZW mag daarom niet worden bemoeilijkt door onverantwoorde drempels.

20. Daar het initiatief voor het convenant vooruitloopt op de procedure, die afgesproken werd met de sociale partners inzake de afbakening van economische clusters, kan de VRWB zich niet uitspreken over de plaats van dit convenant in het globale clusterbeleid. Eens de clusters gedefinieerd zijn, dient te worden nagegaan welke activiteiten binnen elke cluster ondersteund moeten worden via O&O en welke criteria daarvoor in aanmerking komen.

21. Ofschoon "Gemeenschappelijke Industriële Impulsacties" evenwel niet equivalent zijn aan O&O-acties binnen het clusterbeleid, verwijst de VRWB uitdrukkelijk naar zijn advies inzake "Steun aan Vlaamse Gemeenschappelijke industriële impulsacties"¹.

De VRWB stelde daarin o.m.:

(aanbeveling 3) "De VRWB is principieel voorstander om clusters van bedrijven en onderzoekscentra te vormen rond welbepaalde gemeenschappelijke onderzoeksthema's (naar het voorbeeld van de vroegere spilprogramma's van het IWONL) en hiervoor een extra overheidsinvestering te voorzien."

(aanbeveling 5) "De VRWB blijft pleiten voor één overheidsloket voor selectie, evaluatie en financiering van het wetenschappelijk-technologisch onderzoek in de industrie, m.n. het IWT, waar de nodige structuur voorhanden is. De Raad is van oordeel dat voor deze taken de oprichting van een² bijkomende structuur niet opportuun is."

(aanbeveling 6) "De VRWB beveelt aan dat ook in het kader van gemeenschappelijke industriële impulsacties de financieringsmechanismen aan te houden, zoals bepaald in het Besluit van de Vlaamse Executieve van 23 oktober 1991 voor het FIOV³. Logischerwijze dient men ook voor de

¹ Advies van de VRWB inzake "Steun aan Vlaamse Gemeenschappelijke industriële impulsacties" (VRWB-R/ADV-32 van 10 december 1992).

² Een minderheidsstandpunt, ondertekend door drie leden van de Raad, voegt op deze plaats het woord "definitieve" bij.

³ Besluit van de Vlaamse Executieve van 23 oktober 1991 tot regeling van de bevordering van het industrieel wetenschappelijk-technologisch onderzoek in Vlaanderen (FIOV).

definiëring van de diverse types onderzoek de definities van het FIOV-besluit over te nemen, om mogelijke verwarring te vermijden."

(aanbeveling 7) "De VRWB beveelt aan de modaliteiten voor gemeenschappelijke industriële impulsacties m.b.t. het bepalen van de aanvaardbare kosten en steunpercentages uniform te maken met de FIOV-modaliteiten, met dien verstande dat het steunpercentage voor spilprogramma's dient te worden vastgelegd in het FIOV-besluit."

22. De VRWB pleit tenslotte ervoor dat geen enkele universitaire of andere onderzoeksinstelling behorend tot de Vlaamse Gemeenschap wordt uitgesloten van samenwerking in het kader van dit pilootproject. De VRWB vraagt daarom de Vlaamse regering er bij de VZW op aan te dringen artikel 5 van de Statuten van de VZW in die zin te wijzigen.

Dr. ir. Elisabeth MONARD
Secretaris

Prof. dr. ir. Jef ROOS
Voorzitter